

פרשת קרח

ויקח קורח... ויקהלו על משה ועל אהרון (טז, א-ג)

קורח שפיקח היה מה ראה לשטות זו

"ויקח קורח" - לקח את עצמו לצד אחד להיות נחלק מתוך העדה לעורר על הכהונה - רש"י.

וקורח שפיקח היה מה ראה לשטות זו? עינו הטעתו, ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו - שמואל ששקול כמשה ואהרן, אמר בשבילו אני נמלט, וכ"ד משמרות עומדות לבני בניו כולם מתנבאים ברוח הקודש וכו', אמר, אפשר כל הגדולה הזאת יוצאה ממני ואני אדום?! לכן נשתתף לבוא לאותה חזקה ששמע מפי משה שכולם אובדים ואחד נמלט, אשר יבחר ה' הוא הקדוש - טעה ותלה בעצמו, ולא ראה יפה לפי שבניו עשו תשובה ומשה היה רואה. (רש"י בשם תנחומא)

ויש להבין, מה תשובה היא זו לטעותו של קורח שפיקח היה, וכי זו פיקחות להלחם במשה ולתלות תקוה שזכות שמואל הנביא תעמוד לו ברשעותו, וכי מי מעלה על דעתו להשתמש בזכות הצדיקים לחטוא ולהרשיע ולהיות בטוח שינצל, ועוד בזכות צדיק שעדיין לא בא לעולם!

עוד בחז"ל הובא ברש"י: ומה ראה קורח לחלוק עם משה? נתקנא על נשיאותו של אליצפן בן עוזיאל שמינהו משה נשיא על בני קהת על פי הדיבור.

מבארים לנו חז"ל, מה היה הגורם להביא את קורח למחלוקת עם משה - קנאה. ועדיין יש לתמוה, והיאך הגיע קורח לכזו קנאה עמוקה שתביאהו עד כדי לכפור במשה, והלא אנו רואים בעלי קנאה בכל דור ודור, ואין מגיעים לכאלו תוצאות חמורות עד כדי לכפור בתורה ובמשה, וכמו שאמרו חז"ל (ירושלמי סנהדרין פרק חלק הלכה א'): קורח - מין היה, כפר בתורה מן השמים ובנבואת משה רבנו.

ועוד יש ליישב את סדר המהלך המבואר בב' המדרשים הנזכרים, דבתחילה אמרו: "ומה ראה קורח לחלוק על משה? נתקנא על נשיאותו...". ובמדרש האחר אמרו: "וקורח שפיקח היה מה ראה לשטות זו? עינו הטעתו...".

ב. האדם מקנא במה שיקר ערך אצלו

האדם מקנא במה ששווה לו, אדם שיקר אצלו הממון מקנא הוא בבעלי הממון, כיון שהממון תופס אצלו ערך חשוב.

אדם ששוואף לכבוד, יקנא באנשים בעלי מעמד שיש להם כבוד גדול, כיון שהכבוד אצלו ערך חשוב.

וכן בייתר התאוות והחשקים של ענייני העולם - יקנא האדם באחרים במה שנפשו חושקת.

כמו כן האוהב תורה ודבק בחכמתה, יקנא בבעלי תורה, ואדרבא ככל שעסק התורה יהא חשוב אצלו, כן תגדל אצלו הקנאה בבעלי תורה וחכמה.

והוא ענין "כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו", לפי שכל הגדול מחבירו והינו בעל חכמה יתירה, הרי שהחכמה בעלת ערך רב אצלו, וכפי אשר תגדל אצל החכם ערך החכמה כן יקנא בבעלי החכמה.

פרשת קרח

וכמו שכתב הרמב"ם (בהלכות רוצח ושמירת הנפש פ"ז ה"א): וחיי בעלי החכמה ומבקשיה בלא תלמוד תורה - כמיתה חשובין.

ג. "קנאת סופרים" חיובית לעומת השלילית

"קנאת סופרים תרבה חכמה" (בבא בתרא כא), הקנאה בבעלי החכמה גורם גדול הוא לאדם להתעלות בחכמה.

אולם זאת כאשר הקנאה היא במובן החיובי, דהיינו שמשתוקק להיות חכם וגדול בתורה ובעבודת ה' כפלוני, אולם אין עינו צרה בחכמתו של אותו פלוני, אדרבא, הינו טוב עין הוא עליו אלא שרוצה להתדמות לו.

לעומתו המקנא בבעלי חכמה וקנאתו מובילתו להיות צר עין בחבירו, וחפץ הוא להבנות על חורבנו, בודאי אין זו קנאת סופרים שתרבה חכמה, להיפך, גם מה שיש לו לאותו מקנא, ילקח ממנו.

הסכנה לבעלי החכמה המקנאים בבעלי החכמה - סכנה קרובה היא, ועלולים בנקל לסטות מהקנאה החיובית המרבה חכמה, לקנאה השלילית המאבדת את החכמה, ובפרט כאשר התחרות היא עם החכמים בני דורם, שבמו עיניהם רואים הם אותם, וכפי שכינה אותם רבנו יונה בשערי תשובה ח"ג אות ק': "כת שונאי ה'", לאלו שעיניהם צרות בהצלחת חבריהם, וקשה להם לסבול לראות את חבריהם קרובים לה' ומכובדים אצל העם יותר מהם.

&&

ד. חלישות הדעת היא טבעית ובלתי נמנעת ואינה בגדר קנאה

ומה שמצינו גבי משה רבנו (מדרש רבה דברים פרשה ט'), שאמר מאה מיתות ולא קנאה אחת, וזה היה שקנא ביהושע שנתייחד לו הדיבור מבלי שידע משה ממנו, היינו שנצטער למה פסקה ממנו הנבואה ולא חלילה למה יהושע מתנבא, וכמו שכן אמר משה עצמו כשנתנבאו אלדד ומידד, הלא אמר: "מי יתן וכל עם ה' נביאים", ואם כתבה זו תורה, בודאי אמר זאת משה באמת גמורה, אלא כאמור, שמח היה בנבואת יהושע, אלא שנחלשה דעתו ונצטער על שפסקה הנבואה ממנו.

וכמו כן מצינו בגמרא (ברכות נ"ח ע"ב), מעשה ברב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע היו מהלכים בדרך, ופגשו את רבי חנינא בריה דרבי איקא, וראו בחכמתו היתירה, וכו', ואמרו לו: חכם אתה כל כך? נתנו עיניהם בו ונפטר.

ברור הוא שאצל חכמי התלמוד הקדושים הדבר בדקות גדולה, והוא הנקרא "חלישות הדעת" של החכמים מחבריהם העולים עליהם בחכמה, וחלישות דעת זו גרמה לחכמים צער, והיינו כאמור נחלשה דעתם מדוע הם לא הגיעו למדרגה זו שראו בחבריהם, אולם לא חלילה שעיניהם היתה צרה למה חבריהם זכו למה שזכו, ולפי שסוף סוף בסיבתו של רבי חנינא נגרם צער וחלישות הדעת לרב פפא ורב הונא - ואף שהיה זה שלא באשמתו, כידוע שצער הנגרם לאדם - מסוכן הוא למצער גם אם לא נתכווין, והוא המושג הנזכר בגמ' "חלשא דעתיה", והוא בלתי נמנע לאדם עלי אדמות אחר שאינו מלאך.

פרשת קרח

ועוד מצינו בגמ' (בבא מציעא פה ע"א), שרבי זירא היה בודק עצמו כל שלושים יום בתנור שהיה נכנס לתוכו ולא נשרף כדי להיווכח שלא ישלוט בו אש של גיהנם, ופעם אחת ראו זאת החכמים, נתנו בו עיניהם ונחרכו שוקיו.

וזאת לגודל תשוקתם לחכמה ולמדרגות הקדושה, והערכתם אליהם יותר מכל, התפעלו והתפלאו מכך, והוא ענין נתנו בו עיניהם, ולא חלילה מתוך צרות עין

מקור: גדל אלוקים חי